

bez ikakvog obzira, jer ćemo samo tako postići svoj željeni cilj.

Opazio sam, da su Zagrepčani nešto ljubomorni ili se boje, da bi na taj način možda zagrebački muzej bio odavde slabije podupiran. To nikako ne stoji! Sve starine naime, što ih posjeduje varaždinska gradska općina, nikako se ne bi mogle otuđiti i odnijeti iz Varaždina, dakle za zagrebački muzej ne dolaze u obzir. A upravo te stvari bit će temelj našeg muzeja. To su gradske knjige, protokoli, zastave, cehovske škrinje, cimeri, majstorske radnje, cehovske zastave, vrčevi, njihova privilegija, slike, bakropisi, i slične stvari. Od tih stvari ne može se izručiti ništa. U drugom redu muzej će dobiti vrlo mnogo starina iz posjeda pojedinih građanskih obitelji, koje su iste već i obećale, ali samo i isključivo za varaždinski muzej. To je vrlo važno, jer će naš muzej u vrlo kratkom razdoblju oko spomenute okosnice skupiti vrlo dragocjen materijal, kojeg zagrebački muzej ne bi u velikoj većini mogao dobiti, što bi za općenitost bilo svakako štetno, a za grad Varaždin napose.

Naglasujem, da mi ne ćemo i ne kanimo nikomu konkurirati, a najmanje Zagrebu, koji je naše naravno kulturno središte, a takovim mora da ostane, nego nastojimo spašavati lokalne i općenite vrijednosti i tako popuniti nastojanje zagrebačkog Hrvatskog Narodnog Muzeja.

I u tom pravcu treba poći putem decentralizacije, dati i manjim gradovima prilike, da se kulturno što više afirmiraju, da se okupe sile za taj rad, koji bi se inače vrlo teško stavio u gibanje i last not least, da ti lokalni muzeji budu odgojna žarišta cijelog našeg društva, a napose naše mladeži.

Kraj historičkih starina naše gradske općine i pojedinih intérieur-a (sobe namještene starinskim pokućtvom), želimo, da uredimo i smjestimo u taj muzej floru i faunu varaždinske okolice s etnografskom zbirkom čitavog Zagorja i Medjimurja.

Sakupljajući narodne nošnje i radove različne vrste, nastojat ćemo, da spasimo sve, što god nam bude moguće, a vrlo ćemo rado ustupiti u prvom redu zagrebačkom muzeju duplikate, odnosno stvari, koje bi za Zagreb i njegove zbirke bile osobito vrijedne. Osnatak dakle varaždinskog muzeja ne treba da pobuđuje nikakve bojazni zbog nekoga rivaliteta, nego treba da se pozdravi i podupre. Ali ne samo osnutak našeg varaždinskog muzeja, nego što većeg broja takovih muzeja diljem naše domovine, jer ćemo samo na taj način spasiti i sačuvati, što su nam pređi namrli.

Varaždinski muzej bit će smješten u Starom gradu (tvrđavi), koja je gotovo potpuno sačuvana. U tom pogledu teško će mu biti premca u čitavoj Jugoslaviji. Dok grad ne bude otkupila gradska općina (o čemu se upravo vode pregovori), muzej će dobiti dvije velike sobe u kulama, gdje će urediti i razmjestiti cehovske i gradske starine, a prizemno u jednoj kuli staru gotsku kapelicu, gdje će biti postavljeni kameni spomenici. Daljnjim razvitkom muzej će morati da dobije više prostorija, kojih imade u tvrđavi dosta. Tako će u 20—30 godina čitav Stari grad, dolično restauriran, biti veliki muzej; ponos ne samo gradu Varaždinu, nego i čitavomu narodu.

Na Varaždincima je i »Muzealnom Društvu«, da bude program i zadaća, koju smo si postavili potpuno i savršeno izgrađena. Pa kako je prošla izložba posvjedočila silni lokalni patriotizam i ponos Varaždinaca, tako će još više jedna trajna kulturna institucija, kao što je muzej, biti poduprta od svakoga, a u prvome redu od gradske općine varaždinske.

Počeci bit će skromni, jako skromni, ali mi ćemo nastojati svim silama, da pokažemo, kako se iz skromnih početaka može i mora izgraditi dobra i solidna gradnja. Sve se može, kad se hoće!

Krešimir Filić.

NARODNI MUZEJ U BEOGRADU.

Poslije čitavih devet godina zbirke Narodnog Muzeja ponova su otvorene 27. maja ove godine. One u glavnom predstavljaju ono, što je preostalo posle kobnih dana velikoga rata, a u kome je muzej imao svoju bolnu tragediju. Neprijateljske granate razrušile su njegovu zgradu i uništile čitave zbirke i mnogobrojne objekte oštetile. Invazije neprijatelja; transporti zbiraka u Kosovsku Mitrovicu; njihov povratak u Beograd, njihov rdjav smeštaj i dve selitbe zbiraka u toku od tri poslednje godine bili su od neobično štetnih posledica za objekte. Tek pre pet me-

seci muzej je mogao dobiti jednu pristojniju zgradu za smeštaj svojih zbiraka i za kratko vreme uspelo je, da se spremi oko trideset novih vitrina i ormara za izlaganje objekata i oko dve stotine okvira za slike. da se objekti očiste, operu, uredi po grupama i potpuno udese za izlaganje. Danas publici stoji na raspoloženju prehistoriska zbirka sa svojim interesantnim objektima iz Vinče, Gradca, Žutog Brda, Zoka (kod Pečuja), Aradca, (kod Bečkereka), Omaljice (kod Pančeva) itd.; zatim rimska zbirka vrlo raznovrsna i vrlo interesantna; onda hi-

storijska zbirka sa historijskim portretima, historijskim oružjem, historijskim kostimima i raznim historijskim objektima, koji ilustriraju najvećim delom noviju istoriju srpsku (Karadžordjevu i Miloševu epohu). Najzad moderna galerija, u kojoj su zastupani skoro svi slikari srpski XIX. stoleća i u kojoj soba Djoke Krstića zauzima najvidnije mesto.

Zbirke su, istina skromne, ali su one danas bolje organizovane i bolje izložene, nego što su bile pre rata. Veliki deo objekata

nije mogao biti izložen zbog toga, što bi njihov prenos iznosio vrlo velike svote novaca (na pr. sva lapidaria) ili što restauracija objekata i njihovo spremanje za izlaganje iziskuje vrlo mnogo vremena.

Da bi se zbirke Narodnog Muzeja razvile, mora se što prije muzeju obezbediti monumentalna zgrada, o kojoj uprava muzeja još jednako sanja. Verovatno će definitivno utvrđivanje generalnog plana Beograda doprineti, da se taj san pretvori u javu.

Dr. Vlad. R. Petković.

GDE SU BILE NEMANJINE REKE?

Ovo pitanje raspravljao je pok. St. Novaković u članku Zemljište radnje Nemanjine (Godišnjica Čupićeva, god. I, 1877.). No i posle ovoga rada Novakovićevog ostalo je nerešeno: gde su upravo Nemanjine Reke?

U Novakovićevom radu može se ovo citati: (Iz Жития краљ сръбьскыихъ, str. 4) »доспѣвшюу же емоу до реда юнощьска и къ законьномуу бракуоу съчетати и, поетъ же по законуу себѣ женоу именовъ Анноу, и дана бистъ емоу честь отьчествия егю, вьсточна страна, рекомая Топлица, Ибрь же и Расина и глаголемыѣ Рѣкы« (str. 172).

»U gore navedenom kritičkom tekstu Iv. Pavlovića naštampano je posle imenovanja Ibra, Rasine i Toplice još: и глаголемыѣ Рѣкы — Tekst je uzet iz kralja Stevana. U izdanju su toga spomenika osobna imena pisana malim slovima, kao što se i u starim rukopisima pišu. U tome svom izdanju Iv. Pavlović nas je opomenuo, da se gorne reči mogu uzeti i u opštem i u osobnom značenju. Valja dakle i na to obratiti pozor. Da se imenom Рѣкы може zvati predeo pokazuje dalje priča naših izvora o samom Nemanji, koja kazuje da je on od Grka osvojio predeo s takovim imenom. Da onaj, koji je ono poznije uzeo od Grka, nije bio u očeviskom delu Nemanjinu jasno je. Ostaje pitanje, ima li u očeviskom delu Nemanjinu drugi predeo s imenom Рѣкы (što ne bi bilo ništa nemogućno) te da li je Iv. Pavlović dobro učinio, što je mesto Рѣкы napisao Рѣкы? Veći deo očeviskog dela Nemanjina danas je u Srbiji, te nam je dobro poznat. I ono što je još pod Turskom pripada među bolje poznate krajeve. Koliko sam radi ove studije promatrao imena predela u ovom kraju, nisam mogao naći nikakva, koji bi ono ime nosio. Gore navedene dakle reči Prvovenčanoga ja sma-

tram kao prost pleonastički dodatak kojim se hoće da učini izlišna podela među samom dolinom reka i gorskom oblašću, koja se njihovim imenom nazvala. — Stoga držim, da bi u kritičkom izdanju valjalo ostaviti Рѣкы стр. 176, 177)«.

Obeležavajući granice Nemanjine države, Novaković govori da su one išle: »... te dalje između padina Kolubare, Ljiga, Jasenice, Lepanice, Kalenićske rake i Morave, u Moravu prema Stalaću, odakle je uz Mosinje na Jastrebac i niz Jastrebac u Prokuplje (Koprijan)... (стр. 181, 182)«.

Novaković dalje nastavlja:

»Sveti Sava veli da je Nemanja uzeo od grčke zemlje Патъково, Хвостно вьсе и Подрими, Костръць, Дръжьковину, Лабъ, Липлянь, Гльбочицоу, Рѣке, Оушькоу и Поморавие, Загрълатоу, Лѣвьче, Вѣлицю (стр. 222)«.

»Рѣкы predeo su, koji nam valja potražiti. I u prizrenskom i u gjakovičkom okrugu ima danas predela, koji se tim imenom zovu, ali jedno što su ti predeli svi već zauzeti drugim imenom i što se Рѣкы spominju među Dubočicom, Uškom i Pomoravljem (Moravom), upućuje nas nekud na Istočnu Moravu. U hilendarskoj krisovulji Nemanjinoj red je ovaj: Lap, Lipljan, Dubočica, Reke, Zagrlata i t. d. U predelu levih pritoka Moravinih, kuda nas ovi izvori upućuju, nisam mogao naći predela, koji bi se tim imenom zvao. Desne pritoke osim Nišave i od Nišave na više danas su vrlo malo poznate. No ipak u Miličevića (»Knež. Srbiji«. 788) čitamo pri ka-

¹ U A. Majkova, Istor. srp. naroda, II izdanje, stoji: »възрастшюу же емоу до отрочыны и приемшюу честь отьчествия своего рекомую Топлицю, Ибрь же и Расиноу и глаголемыѣ Рѣкы« (стр. 4) (poet Prvovenčanom).